

Párisi levél.

Paris, 1900. máj.

(A francia kath. papság: a világi papság s helyzete és érzelmei; a szerzetrendek s működésük és vagyonuk.)

Szerkesztő úr!

Teljesen indokolt, ha én most a francia kath. papságról beszélek. Tényleg egy idő óta a róm. kath. papság Francziországban nagyon sokat beszéltet magáról. A napi lapok nem egy esetet közöltek arról, hogy püspökök és szerzetrendek a köztársaság kormányával összzoütközésbe jöttek.

Tanulságos lesz, úgy hiszem, ha röviden megismertetem, hogy mi a helyzete a francia *világi*, az az állam törvényei által elismert papságnak és mi a helyzete a *rendi* papságnak, azaz a mindenféle szerzetrendeknek, a melyeknek nagyobb részét az állam törvénye nem ismeri el s a melyek felett a püspökök nem gyakorolhatják az ellenőrzés jogát, melyet a rendes papság felett gyakorolnak.

A legtöbb róm. kath. papnak anyagi helyzete éppen nem mondható fényesnek. A papság nagyobb részének az állam kevés fizetést ad. A mi a mellékjövedelmet illeti, az a vidéki lelkészek nagyobb részénél kevés, csaknem semmi. Bajos lenne abból a kilenezs száz frankból, a mit az állam ad, megélniök, ha nem volna jövedelmük a misékből is, melyeknek mondására nagyvárosi s főleg párisi testvéreiktől kapják a megbizást. Egy miséért nekik egy frankot fizetnek. És hogyha ehhez hozzáadjuk még azt a kevés alamizsna pénzt, a mi a gyülekezet egy-két gazdagabb családjától jön, láthatjuk, hogy mi egy vidéki róm. kath. papnak a fizetése. De a szegénységen kívül még többet kell szenvedni a püspökök zsarnokságától, kiknek teljesen alá vannak vetve, s kik egyik egyházközségből a másikba a legkisebb ürügy alatt azonnal áthelyezhetik. Szegények és elnyomottak, ez az ő helyzetük. S ez nem nagy tekintélyt adhat a lelkek vezetésében. Egy dolog méltóságuk tuda-

tára ébreszthetné és a lelkek felett bizonyos erkölesi befolyáshoz juttathatná: a magasabb értelmi műveltség. De itt a legfájdalmasabb pontot érintjük. Mikor tudatlanságukat fölismerik, látják azt is, hogy mily kevés befolyást tudnak gyakorolni másokra. És ebben a püspökök a hibásak, kik nem akarják a papságnak a szükséges műveltséget hivatásuk gyakorlására megadni, csupán arra készítik el, hogy misét tudjanak tartani, a brevariumot tudják elmondani s a catechismust egyforma szabályok szerint magyarázni. Így e változhatatlan liturgián kívül semmire sem érzik magukat alkalmasoknak. Meg kell jegyezni, hogy ez adatokat egy olyan egyén szolgáltatja, a ki a viszonyokat jól ismeri, a ki tudja hogyan vezetik a seminariumokat. Tudománynyal a püspökök nagyobb része nem foglalkozik, mert a baccalaureatusra előkészítés tiltva van. Csoda-e hát ha a vidéki papoknak értelmi és erkölesi színvonala oly alant áll? Garilhe abbé e tárgyról írott füzetében nem vádol senkit, csak rámutatott e tényekre. Nekem nincs okom, hogy tartózkodjam és ismételhetem, hogy azok egyenesen a püspököket terhelik. Az állam többször akart magasabb iskolát szervezni a kath. papság számára. Nehány püspök, köztük Dupanloup, az orleansi érsek s Lavigerie bibornok igyekeztek elősegíteni e czélt. De a legtöbb társuknál nem találtak visszhangra. A különböző politikai uralmakon, melyek az 1801-iki concordatum után következtek, vizsgálva, meg lehet állapítani, hogy az állam jó szándéka a püspökök magatartása miatt mindig abban maradt. Gambetta is foglalkozott e kérdéssel és azt tervezte, hogy Párisban egy magasabb theol. iskolát alapítsanak. „Az én szándékom az volna, mondotta, hogy egy felsőbb theol. iskola alapíttassék. Az állam viselné annak minden költségét. Mindenik egyházmegye küldene oda kiválasztott növendékeket. A növendékek megnyerhetnének ott minden egyetemi fokozatot, beleértve a tudorságot is. És így a papságnak lenne értelmi élite-je és nem lenne többé hajlékony eszköz az érdekelt politikusok vagy a sajtó világi theologussainak kezében“. Mikor Gambetta ezt a tervet valóra akarta váltani, mint minden előde hajótörést szenvedett. A klerikus párt üldözésről kezdett beszélni, azt kiáltva, hogy a kath. theológiát a francia egyetemről kizárják. Éppen az ellenkező volt az igaz. A klerikus párt volt az, mely a felsőbb oktatást nem akarta elfogadni, mely azt a hitre veszélyesnek állította. Erre nézve kétségtelen bizonyíték, a mi a kath. theol. facultással történt, mely Párisban létezett s a Sorbonne-ban volt

elhelyezve Maret dekan igazgatása alatt. A második császárság eleste után a parlament folytatni kívánta annak segélyezését. Maret dekan minden lehetőt megtett, hogy megnyerje arra a pápai investitúrát. Már ugy látszott, hogy sikerül is, mikor egyszerre a facultas ellenségeinek befolyása következtében a dolog megakadt, mivel a pápa előtt ugy tüntették fel a facultast, mint a heterodoxia tüzhelyét. A kath. sajtó rágalmazott és gyűlölködött. A pápai megerősítésből nem lett semmi s a facultas elejtetett. Az „Univers“ akkor kitörő örömmel ünnepelte annak az intézménynek az eltűnését, melyet a gallicanismus tüzhelyének nevezett. Ezek a dolgok csak tegnapiak és mindenki előtt ismeretesek. Tehát hiába akarják az ultramontánok azt másképp tüntetni fel. Az igazság az, hogy a püspökök nagyobb része nem akart más oktatást, esakis a semináriumit. A tudástól, a tanulmánytól félnek, mert azok természetesen az itélet függetlenségét fejlesztik ki, a mi megbocsáthatlan haeresis. S miután a püspöki tekintély teljesen despotikus, könnyebb azt a tudatlanok felett gyakorolni.

Ilyen körülmények között mit lehet várni? A rendes papságnak működése mind szűkebb térre szorul. A nagy predikátiók ellebentek tőle és átmentek csaknem kizárólag a szerzet rendek szóno-kaihoz. Mikor arról van szó, hogy egy válogatott közönség előtt kell beszélni, például Parisban, a kath. dogmát tudományosan magyarázni, a tudomány vagy a haeresis ellenvetéseit megezáfolni, mindenki tudja, hogy erre a rendes papok nem alkalmasak. Még a kevésbbé mivelt katolikusok is lenézik e szegény papokat és mosolyognak tudatlanságukon. A szerzeteseket pedig, a kik a prédikálást az ünnepélyes alkalmakkor végzik, diesérettel halmozzák el. A rendes papok érzik az elbánás e különbségét és ez mélyen sérti, de szólni nem mernek. Nem panaszolhatnak a püspökeiknek, mivel a szerzetes, a ki prédikálni ment az ő gyülekezetükbe, a püspök helybenhagyásával ment oda. Így a rendes papoknak helyzete minden tekintetben szánandó, rabszolgák a püspök fenytő vesszője alatt, lelkészkedésükben a szerzetesek által vannak elnyomva, anyagi tekintetben pedig a legszűkebbre szorítva, s nagyobb részük a csüggettségnek vagy a teljes közönyösségnek engedí át magát.

Az alsó papság ösztönszerűleg nem ellensége a kormánynak. De hogyha az ő egyházközségükben van egy néhány gazdag katolikus, kik a kormány politikáját ellenzik, mindig szemmel kísérik a papokat és ha a legkisebb gyanut ébresztik arra nézve,

hogy ők a szabadelvű eszméket pártolnák, mindjárt feljelentik őket a püspöknek. Mindazonáltal a papságnak bizonyos része a liberalis eszméknek a hive, és az ilyenek nem is gyalázzák a protestantizmust. A szerzetrendeket szívéből utálják és azt mondják, hogyha a püspökök megengedik a szerzetrendeknek, hogy a rendes papság jogaiba benyuljanak, annak az az oka, hogy félnek tőlük. Némely püspökre nézve ez nagyon is igaz; tényleg félnek tőlük. Az ember érteni tudja is ezt. Mert a szerzetrendek semmitől sem riadnak vissza. Már maga a szervezetük olyan, hogy semmitől se tartanak, s még a pápa rendeleteinek is ellenszegülhetnek. S milyen lehet egy püspöknek a helyzete, ki ellenkezésbe jön a megyéjébe állított szerzetrenddel! Ennek közelebről is láttuk egy példáját, mely a legbotrányosabb volt s melyről hátrább szólok. Így a püspökök nagyobb része aláveti magát a szerzetrendeknek és minden lehetőt megtesz, hogy velük összeütközésbe ne jöjjön. Már olyan, a ki velük *szövetkezik*, kevés van, talán három vagy négy, köztük az aix-i érsek és bizonyosan a párisi is. Az aix-i érsek éppen harezias s mérsékletet nem ismer, a mi eléggé meglátszott a jelenlegi ministerelnök megintésére küldött levelén. A párisi érsek sokkal simább, nem csinál botrányt, de talán még veszélyesebb, mint aix-i kartársá. A párisi papok előtt kevésbé rokoúsznives, igáját nehéznek találják.

Ez röviden a rendes papság helyzete. Most hasonlitsuk azt össze a szerzetbeliekével. A mennyire nyomorult és megalázott amaz, éppen annyira kitűnő és elsőbrangú ez. Míg a rendes papságnak befolyása napról-napra kisebbül, a szerzetbelieké mind nő és terjed. A pap szegény és rabszolga, a szerzetes szabad és gazdag. A szerzetes ki van véve a püspök joghatósága alól. Addig mesterkedtek a szerzetesek egy fél száz év óta, hogy sikerült kiszabadítani magukat a püspökök alól. Tanácsaikat számba se veszik s fenyegetéseikkel nem törődnek. Főnökeik Rómában vannak s esupán azoktól függnek, mástól nem, még a Vaticántól sem. Bármi történjék, biztosítva vannak arról, hogy övék az utolsó szó. S az események igazolják ezt. Minden összeütközésben a szerzetrendek főnökei erősebbek, mint a püspökök. Ezt mutatja egy nem rég történt eset is, melyre fentebb czéloztam, s melyet botrányosnak bátran lehet mondani. Értem a naney-i püspök, Turinaz és a „Bon Pasteur“ szerzet közti ügyet, mely később az assumptionista barátok „La Croix“ czímű lapjában folytatódott. A naney-i „Bon Pasteur“ zárda leányiskolájának vezetői nemcsak hogy adósságokat csináltak

a püspök figyelmeztetése ellenére, hanem a rájuk bizott fiatal leányok munkáját méltatlanul használták ki és őket rosszul táplálták. A püspök felügyeleti jogánál fogva közbe akart lépni, de tudtára adták, hogy maradjon esőndesen. A „Croix“ ezimű lap ekkor egy sértő cikksorozatot közlött a püspök ellen, ki azután a pápához fordult, de minden siker nélkül. E ezivodás annyival kínosabb benyomást keltett, mert Turinaz egyike Franciaországban a leglelkiismeretesebb és a közjóért leginkább munkáló püspököknek. A szerzet rendek gazdagsága nagyon bátrakká és elbizakodottakká teszi a szerzeteseket. Mindent mernek. Semmitől nem tartanak. Most az egyik, majd a másik rend lopózik be az egyházmegyék leggazdagabb községeibe. S ha egyszer behelyezkedett, behatol a családba és hatalmába keríti az ifjuság nevelését. A gyóntatószék által hatalmába keríti az anyát és a prédikálástól lassanként leszorítja a rendes papot. A rendes papot azután elüti a gazdag családoktól, melyek többé nem őt, hanem a rend tagjait tekintik az egyház és annak szelleme igazi és egyedüli képviselőiül, s tiszteletet, pénzt, ajándékot azoknak adnak. Így a szerzetrendek vagyona napról-napra aggodalmat keltőleg nő. Paul Pottier egy értekezletet hívott össze, mely megállapította, hogy 1881 óta fekvő vagyonuk Franciaországban megkétszereződött, sőt vannak megyék, hol megháromszorozódott. Ezelőtt husz évvel a szerzetrendekhez tartozó tulajdonok értéke nyolczszáz millió frank volt és azóta annyira növekedett, hogy ma felülbeesülik két milliórd franknál. És ez csak a fekvőség értéke. Pottier hozzáteszi, hogyha ehhez a fölkelhető vagyont is hozzáadjuk, a sok mindenféle tőkepénzt, a franciaországi szerzetrendek vagyonát csaknem tiz milliárd franera lehet tenni. S nem aggasztó-e ez a polgári társadalomra nézve? ¹ S nemcsak azért, hogy a katolikus Franciaországnak pénze Rómába megy, hol a rendek főnökei laknak, hanem azért is, mert a szerzetesek mindenféle ipari vállalatot alapítanak és versenyt csinálnak a magánvállalkozásnak. A trappisták, a karthausiak (les chartreux), a dominikánusoknak nagy gyáraik vannak, hol *ad majorem Dei gloriam* mindenféle finom pálínkát, sajtot, csokoládét készítenek, melyeknek eladásából nagy összegeket kapnak. Ezek a nagy vállalatok elősegítik, hogy

¹ Magyarországon a szerzetrendek fekvősége a legújabb kimutatás szerint 700,000 hold, mint egy fele a saecularizatio által nem érintett püspöki fekvő vagyonnak. Szerk.

még inkább kosmopolitákká legyenek, kik mindenütt ujjezokat szereznek, kik minden ellenőrzés alól menekülnek, kik esupán a rendfőnök parancsára escelekesznek, kinck szőkhelye Rómában van. Nem csak a francia kath. egyházat fenyegetik veszedelemmel, mely ilyen befolyás alatt szellemét és jellegét elveszti, hanem ismétlem a polgári társadalmat is.

Csoda-e hát, ha nyugtalanság tapasztalható nemesak az állam kormányánál, mely komolyan foglalkozik azokkal az eszközökkel, melyek az ultramontan titkos támadásoknak végét szakítják, hanem a papok is fel vannak a szerzetesek ellen ingerülve, a kik nemesak versenyt csinálnak nekik, hanem a katolikus nép feletti minden befolyástól visszazoritották. Egy néhány kiváló és buzgó pap hangosan is panaszkodik a szerzetrendek eme tuhatalmasodása ellen. Pottier, a mikor az értekezletet tartották, több levelet kapott, melyek az elnyomottaknak panaszát és tiltakozását fejezik ki, a többek közt egy öreg paptól is Franciaország nyugati részéből. Ez a levél fogalmat ad arról, a mit sok más pap is érez, de szólni nem mer. Idézek belőle néhány helyet: „Francia pap vagyok és republikanus. A rettenetes év alatt mint polgár megtettem kötelességemet és most is kész vagyok arra, hogy polgári kötelességemet teljesítem. Pap vagyok, de nem klerikális. Úgy gondolkozom, hogy az Isten szolgálatára kell lennem, de nem azokéra, kik barátesuhát viselve hazánk ellen próbálnak izgatni. Franciaországban két egymástól különböző papság van; az egyik egészen francia, a világi (rendes) papság, a másik ultramontan, a szerzetes papság, mely Róma rendeleteinek engedelmeskedik, melyek gyakran nem egyek Szent Péter székének rendeleteivel. Ezek az idegenek okozzák nekünk, francia papoknak a legtöbb rosszat, ezek eselszövényeinek kell a következményeit viselnünk. A szerzetrendek egy rejtett, névtelen hatalomnak a képviselői és éppen oly veszélyesek Franciaországra nézve, mint a francia katholicismus jó hírnevére. A szerzetrendek eselszövényei szülték nálunk az anti-klerikális szellemet, a melynek első sorban mi vagyunk az áldozatai. A kormány a vallási izgatástól kihíva, mely izgatás idegenektől jó, ellenünk alkalmaz szigorú rendszabályokat. A közönség is antiklerikális érzületében nem tesz különbséget a világi papság és a szerzetes papság közt. Szükség tehát megmondani, hogy ennek a két elemnek nemesak hogy ninesen semmi közössége, hanem érdekeink teljesen ellenkeznek egymással...”

Ez öreg papnak észrevételei nagyon is igazak és eléggé mutatják, hogy az állam csak a papság többségének kívánságát teljesíti, midőn a törvény által el nem ismert szerzetrendek ellen szigoruan jár el, mert minden lehető rosszat azok a rendek okoznak. A kormány már egy rendnek, az assumptionisták rendjének feloszlatását ki is mondotta. Ez a gazdag rend vezette a protestans és kormányellenes mozgalmat. Párisban sok fekvősége és egy nagy nyomdája volt. Nem számítva a sok mindenféle füzetet, két nagy lapot adott ki. Ez a két nagy lap „Le Pelerin“ és „La Croix“, melyek sok ezer példányban nyomattak. De a kettő közül a „Croix“-ra fordította a rend minden gondját. Ennek a lapnak a kiadása egészen különös volt. A kiadás helye, a központ Páris volt. De Franciaország minden nagyobb városában külön kiadást rendeztek azon város és környéke számára. E külön kiadás a párisi központ költségére és ellenőrzése alatt történt. Nincs oly gyalázatosság, nincs oly rágalom és alávalóság, mely abban a lapban helyet ne talált volna a protestantismus és a protestansok, szóval a szabadelvűség ellen. Az ország legtiszteltebb emberei, az állam kormányzói és szolgálói ellen a leggyalázatosabb rágalmakat szórták. Az assumptionisták műve volt, hogy oly esetlen munkák, mint „A protestans veszedelem“ közöltettek. Az assumptionisták voltak azok, kik a protestansokat a mult évben azzal vádolták, hogy Franciaország ellen a külfölddel összeesküsznek. Az assumptionisták voltak azok, kik az ország egyik végétől a másikig gyűléseket tartottak, hogy a katolikusokat a protestánsok ellen felizgassák. S csaknem csodálni lehet, hogy a déli megyékben, hol az emberek vérmesebbek, véres összeütközések nem történtek. Az assumptionisták voltak azok, kik Franciaországban *Páduai szent Antal* nevetséges s teljesen pogány cultussát előmozdították. Rendjük fölslattatván, a „Croix“ és „Pelerin“ lapok igazgatását másképp rendezték. Világi emberek neve van most azoknak aláírva, de a szellem ugyanaz. Tényleg ugyanazok az emberek suggalmazzák most is e lapokat, s több mint bizonyos, assumptionisták írják a cikkeknek nagyobb részét, csak-hogy nevüket nem írják ki.

De az a harez, a mit a szerzetrendek mind az ellen keltettek, mi szabadelvű és becsületes, a világi papság, a protestansok, az ujkori szellem ellen, nem hozza meg azokat a gyümölesöket, melyeket attól várnak. Ezt tudja, a ki a történelemben csak egy kissé is bé tud nézni. S a protestantismus nemhogy veszítene, hanem min-

den nap nyerui fog tekintélyben és befolyásban. Volt alkalmam, hogy jelezzem azt a tényt, hogy Franciaország bizonyos részeiben teljesen kath. népség közepett új protestans gyülekezetek alakultak. És ez a mozgalom mind terjed, s mind nagyobb lesz azoknak a katholikus papoknak a száma, a kik a kath. egyházat elhagyják. Azok, a kiknél értelemmel bátorság egyesül, lelkiismeretük követelményeinek engedelmesskednek és a római egyház nyomasztó igáját lerázzák. Püspököktől elbocsáttatásukat kérik és így a római egyház szolgaságából megszabadulva, csaknem mind Páris közelében Sèvres-be és Courbevoie-ba vonulnak, hol számukra két menedék házról gondoskodtak. A sèvres-i Bourrier igazgatása alatt áll, ki előbb Marseilleben volt r. kath. pap s jelenleg nagyon buzgó protestans. Ő szerkeszti a „Chrétien français“-t, melybe főleg a róm. kath. egyházat elhagyott papok irnak.

Csaknem mindenik kilépett pap a protestansokhoz esatlakozik Legtöbben közülök a párisi prot. theol. facultásra mennek, hogy papok legyenek, mások a jogot választják és ügyvédek lesznek.

Röviden összefoglalva csakis azt mondhatom, hogy a kath. papság ma elégedetlen vagy még inkább ingerült, megalázott és bizonytalan helyzete miatt, melyet a szerzetrendek folyton növekedő hatalma idézett elő, mely elbizakodottságával magát az államot is nyugtalanítja. A szerzetek köztársaság ellenes politikát üznek és megvetik a rendes papságot, mely ösztönszerűleg hajlik a köztársasághoz. S a francia államférfiaknak a papságot támogatni és védeni kell a szerzetesek ellenében, kikkel szemben az teljesen tehetetlen.

CHARRAUD D.

GONDOLATOK.

A bánat.

Felső-Zsuk, 1899. dec. 14.

Hogy emlékeikben az öregek élnek és hogy övék a múlt, annak örömeivel és fájdalmas eseményeivel, csak részben igaz, mert a sors a fiatalat is teheti öreggé.

Hisz arra nem kell hosszú idő: Csak elmúlt nagy örömök, vagy átélt lelkiszenvédések.

*

1899. dec. 15.

Mi szükséges, hogy mindig meg legyünk magunkkal elégedve? Igen kevés és mégis sok.

Nem kell egyéb, minthogy kötelességünket minden alkalommal megtegyük.

A kötelesség teljesítése, mely minden mellék tekintetet mellőzve, csak önmagát fogadja el követendő zsinormértékül — gyakran a leg-nemesebb cselekedetek kútforrásává lesz és ép ezért a személyes áldozatok árát nem sajnálja.

*

1899. dec. 25.

Megszületett a Krisztus. Hajnalodik. A kelő nap előzi köréből az őt elborító fellegetét. Világosság lön. Megújulás veszi kezdetét. Kibontakozás a sok rosszból — és a nagy bűnök terhe alól, mely az embereket hatalmába vevé.

Im azért küldé Isten a földre embertársai közé, hogy megváltsa őket, ki míg élt az igazság, szeretet és megbocsájtás, ezen az igaz keresztényekben lakozó szentháromság tanait hirdeté, melyekért meghalt a keresztfán, például mindnyájunknak, miként kell viselkedni a kötelességek teljesítésében, mely annak mindent feláldoz, még az életet is.

Emlékezzünk meg róla hálaadással a mai napon. Lépünk nyomdokába.

Szülessünk mi is újra lélekben. Újhodjék meg bennünk a gondolat, hogy mily szép, magasztos jó kereszténynek lenni. Ezen gondolatunkat kísérje az elhatározás, hogy azokká is leszünk — oly embe-rekké változunk, kiknek fenséges alakját, Krisztus életében elibünk állítá. Midőn kérjük Istent, hogy Krisztus nagy lelkének arany sugarai-ból löveljen mi reánk: megtanítván: túrni tudni a szenvedések napjain, nem panaszozni, midőn a minket lesújtó szomorúság s csapások égő szúrásait érezzük, a mint ő tevé.